
**ВАРНЕНСКИ СВОБОДЕН УНИВЕРСИТЕТ
“ЧЕРНОРИЗЕЦ ХРАБЪР”**

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д.н. Гошо Кирилов Петков,
Директор на Институт за научни изследвания и обучение
на докторанти при Университет по библиотекознание
и информационни технологии

на дисертационния труд
на Ирина Кураш

на тема

**"Психически детерминанти на депресивността
при подрастващи"**

за придобиване на образователната и научна степен "доктор" в
профессионален направление 3.2. Психология, докторска
програма „Педагогическа и възрастова психология“

София * 2022

Рецензията е възложена по решение на Научно жури, определено със Заповед на Ректора на Варненския свободен университет „Черноризец Храбър“ № 383/17.06.2022 г. За изготвянето и ми бяха предоставени дисертационен труд, автограф и публикации на докторантката, както и изискванията за рецензия, съгласно нормативната база на ВСУ. Научни ръководители на докторантката са проф. д.пс.н. Галя Герчева-Несторова и доц. д-р Ваня Христова.

При написването на рецензията в максимална степен са спазени изискванията на ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и Правилника на ВСУ „Черноризец Храбър“. Рецензията е предадена преди изтичането на тримесечния срок, определен в чл. 32 (1) от ППЗРАСРБ.

Документите по процедурата за даване на образователната и научна степен „доктор“ отговарят на всички изисквания на нормативните документи.

Докторантката е изпълнила успешно всички дейности, планирани при обучението и в докторантура, положила е определените в индивидуалния учебен план изпити и е представила дисертационен труд, автограф и публикации по темата на изследването. По време на обучението си в докторантура е доказала, че има изискваните според чл. 6 (3) от ЗРАСРБ задълбочени теоретични знания по съответната научна специалност и способности за провеждане на самостоятелни научни изследвания. Справката за наукометричните показатели доказва, че публикациите на докторантката отговарят на минималните национални изисквания.

Актуалността на разработената от докторантката тема е безспорна, доколкото неоспорим факт са наблюдаваните негативни ефекти на депресията върху здравето и психичния статус на хората. Това съвсем отчетливо се проявява във времето в което живеем,

характеризираща се с експоненциално увеличаваща се динамика на социалните процеси, с обхваналата целия свят в последните години пандемия и най-вече с наложената по обективни причини социална дистанция.

Казаното доказва важността и актуалното звучене на настоящия дисертационен труд. Докторантката е избрала и е разработила на пръв поглед като че ли ежедневна тема, но злободневният и характер може да бъде открит във всяка проява на опит за междуличностно общуване, особено що се отнася до житейските прояви на подрастващи, чиято психика е под влияние на депресията. Ето защо, усилията да бъдат осветлени поне част от проблемите и обосновано да се предложат подходи за решаването им, респектират и заслужават подкрепа.

Ирина Кураш си поставя ясна и конкретна цел на изследването, а именно, «да направи теоретичен и емпиричен анализ на психическите фактори за възникване и преодоляване на депресивността в юношеска възраст, както и да разработи инструментариум за диагностика, а също така да предложи превентивни и психокорекционни дейности за преодоляване на депресивността». Тя се съсредоточава върху психическите детерминанти на преодоляването на депресивността в юношеството, които обявява за предмет на изследването.

За постигане на целта на изследването, авторката е решила следните научни задачи:

1. Определила е теоретичните подходи за изследване на проблема за депресивността в юношеството.
2. Обосновала е характеристиките на тийнейджърската депресивност и причините за нейното възникване.
3. Определила е психическите детерминанти на преодоляването

на депресивността в юношеството.

4. Изследвала е динамиката на преодоляването на депресивността в юношеството, при условие че се използват психотехнологии, насочени към активиране на психическите детерминанти и потенциала на индивида и алтернативните форми на отговор на житейски ситуации.

Докторантката разработва дисертационния си труд при допускането, че психическите детерминанти на възникването, променящи полярността и конструктивността на преживяванията, се превърщат в психически детерминанти на преодоляване на депресивността в юношеството. Развитието на резистентност към депресия, предотвратяване и преодоляване на тийнейджърската депресивност може да се постигне в юношеска възраст чрез прилагане на психологическа подкрепа, по-специално на психопрофилактика и забавни психокорекционни технологии.

Постигнат е необходимия баланс между съдържание и обем при разглеждането на отделните проблеми. Направен е задълбочен преглед на съответната научна литература, като са обхванати водещи класически и съвременни изследвания по проблемите на депресията и справянето с депресивните преживявания.

Анализът на множество литературни източници, преобладаващата част от които от последното десетилетие, доказва, че Ирина Кураш познава съвременното състояние на изследвания проблем, както и последните тенденции в усилията на учените за неговото обяснение. Така дисертационното изследване е много добре ситуирано в научния контекст на изследванията. В тази част на дисертационния си труд докторантката е проявила усет за мярка, като не преразказва подробности от изключително богатата, обемна и интересна литература

по темата, а я интерпретира в контекста на дисертационното изследване. Тя отделя голяма част от обема на дисертационния труд за представяне на своите собствени експериментални изследвания.

По-общите теоретични проблеми за изследваните явления и психологическите им характеристики са разгледани в първа глава. Втора глава е посветена на психологическите особености на депресивните прояви в юношеска възраст. Анализирани са личностните детерминанти на депресията. Изяснени са уменията, необходими за психична саморегулация, както и начините за тяхното добиване. В трета глава е доказана необходимостта от подкрепа на развитието на психологически умения за преодоляване на депресивността в юношеството.

Всяка глава завършва с текст, който авторката е означила като заключение. Всъщност това са изводи, които освен че представляват своеобразна квинтесенция на разсъжденията в съответната глава, осигуряват плавен переход и предпоставят анализите в следващата. Така дисертационния труд добива монолитен вид, като дава цялостна представа за творческия процес.

Авторефератът към дисертационния труд е изгotten съгласно изискванията на ВСУ за начина на оформяне и представяне и може да се разглежда като самостоятелно научно произведение. В съдържателната си част той вярно и точно отразява дисертационния труд. Той коректно отразява съдържанието на труда. Като цяло, авторефератът напълно изпълнява функциите си съгласно ЗРАСРБ и ППЗРАСРБ. Публикациите по изследваната проблематика, пет на брой, са осигурили достатъчна и своевременна публичност на заявлената претенция на авторката за получаване на научната степен «доктор».

Цитирането на използваните литературни източници е коректно. Не съм открил представяне за собствени на трудове, които изцяло или частично са написани или създадени от други автори, или

използването на публикувани от други научни резултати, без позоваване или цитиране. Нямам информация за недостоверност на представените научни данни. Освен това, по време на процедурата до мен не са достигнали сигнали за плахиатство.

В процеса на рецензирането на представения дисертационен труд се забелязват някои терминологични неточности и недостатъчна обосновка на отделни допускания. Част от представените в дисертационния труд резултати не са намерили отражение в публикациите по него. Ето защо препоръчвам да се оформят и публикуват. Направените бележки не намаляват актуалността, значимостта и същността на получените приноси. Те по никакъв начин не ограничават неговата приложимост.

Научните и приложните приноси произтичат от постигнатото в дисертационния труд. Приемам ги така, както ги е формулирала докторантката.

Резултатите от научното изследване обогатяват теорията за психологическите аспекти на депресивността при юноши, както и практиката за разработване на подходи и модели за надеждно справяне с подобни преживявания.

Практическата полезност на получените в дисертационния труд резултати е безспорна. Залегналите в него идеи, принципи и подходи могат да се използват за повишаване на ефективността на психологичното консултиране при различни форми на проява на изследвания конструкт. Отчитайки актуалността и значимостта на разглежданата тематика считам, че са налице всички необходими условия за пълноценно внедряване на получените в дисертационния труд резултати в консултивната практика. В тази връзка препоръчвам, след необходимата адаптация, дисертационният труд да бъде публикуван.

Казаното дотук позволява да се направят следните изводи:

- Изпълнената процедура за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ отговаря на всички изисквания на ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и правилника на ВСУ за тяхното прилагане.
- В представения дисертационен труд се съдържат предвидените в ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ научни и приложни резултати, които са принос в науката.
- Докторантката е изпълнила всички дейности, предвидени при обучението в докторантура, успешно е положила определените в индивидуалния учебен план изпити и е представила окончательно завършен дисертационен труд. Тя притежава задълбочени теоретични знания по съответната научна специалност и е придобила изискваните способности за самостоятелни научни изследвания.
- Кандидатката отговаря на минималните национални изисквания за получаване на образователната и научна степен „доктор“, в съответствие с чл. 25 от ППЗРАСРБ.

Въз основа на изложеното по-горе, предлагам на уважаемите членове на Научното жури да вземем решение на **Ирина Кураш** да се даде образователната и научна степен "доктор" в професионално направление 3.2. Психология, в докторска програма „Педагогическа и възрастова психология“.

Дал становището: проф. д.н. ....

Г. Петков

Гр. София

25.06.2022 г.